

Лекція 16. Бюджетування та звітування міні-компанії

Бюджетування і звітування є завершальними, але водночас найвідповідальнішими етапами діяльності міні-компанії. Саме тут ми краще розуміємо як вести фінансовий облік, аналізувати прибуток і збитки, контролювати витрати, готувати фінансові звіти й підбивати підсумки діяльності. Без належного обліку будь-який бізнес, навіть найуспішніший за ідеєю, може швидко втратити контроль над грошовими потоками.

Бюджет міні-компанії – це план доходів і витрат на певний період, зазвичай на весь період діяльності компанії. Він показує, скільки коштів очікується отримати від продажів і скільки буде витрачено на виробництво, рекламу, оплату праці, оренду чи інші операційні потреби. Добре складений бюджет допомагає команді планувати свою роботу, ухвалювати зважені рішення і уникати дефіциту коштів.

У фінансовій системі кожна операція має бути зафіксована в облікових документах. *Junior Achievement Ukraine* рекомендує використовувати такі документи: Головну книгу, Звіт з виробництва, Звіт з продажу, Звіт про прибуток, Баланс, Зарплатний листок, Книгу акціонерів і фінальний Звіт про ліквідацію міні-компанії. Ці документи створюють основу для прозорого обліку та дозволяють кожному учаснику побачити фінансовий стан підприємства у будь-який момент.

Щоб зрозуміти логіку фінансової системи, необхідно знати основні поняття бухгалтерського обліку. **Активи** – це все, чим володіє компанія: гроші, матеріали, обладнання, готова продукція, дебіторська заборгованість (майбутні грошові суми, які мають надійти). **Пасиви** – це джерела утворення активів, тобто борги, кредити, акціонерний капітал або прибуток. Основне правило бухгалтерії звучить так: **Активи = Пасиви + Капітал власників**. Ця рівність лежить в основі будь-якого фінансового балансу.

Кожна господарська операція відображається за принципом подвійного запису: кожна дія фіксується двічі – у дебеті (звідки вибули кошти) та у кредиті (куди вони надійшли). Наприклад, якщо компанія купує сировину за готівку, то у Головній книзі робиться запис: дебет «Виробничі витрати» і кредит «Гроші». Такий метод дозволяє зберігати баланс і контролювати, куди саме були витрачені ресурси.

Розглянемо приклад студентської компанії, яка виготовляла глиняні чашки. Компанія складалася з п'яти учасників: генерального директора, керівників виробництва, персоналу, маркетингу та фінансів. Вони вирішили платити 20 грн. за виготовлення однієї чашки, 10% комісії продавцям за кожен продану одиницю, а також фіксовані оклади керівникам. Таке рішення дозволило поєднати мотивацію результатом (через комісію) і стабільність доходу.

Перші операції компанії показали, як формується бюджет і звітність. Для залучення стартового капіталу студенти випустили акції на суму 3 500 грн. Цю операцію було відображено у Головній книзі: дебет «Гроші» (отримано) і кредит «Акціонерний капітал». Потім вони придбали глину за 400 грн., орендували гончарний круг за 800 грн., піч – за 1200 грн. Усі ці дії фіксувалися за тим самим принципом: дебет «Виробничі витрати», кредит «Гроші». Коли вони сплатили 250 грн. за оренду торгового стенду, запис був: дебет «Маркетинг», кредит «Гроші».

Таке ведення обліку допомагає побачити повну картину: скільки коштів було вкладено, скільки залишилось у касі, які операції вплинули на результат. Коли команда почала продажі, вони продали 20 чашок по 100 грн. У Головній книзі це виглядало як дебет «Гроші» і кредит «Дохід від продажів». Потім вони виплатили заробітну плату з комісією 10%, що відобразили як дебет «Оплата праці» і кредит «Гроші».

Після завершення місяця команда підбила фінансові результати. Загальний дохід склав 2000 грн., виробничі витрати – 2400 грн., оплата праці – 2080 грн., маркетинг – 400 грн. Таким чином, компанія за перший місяць **знала збитку**, але це дозволило їй проаналізувати свої помилки та скоригувати діяльність на наступний місяць. Вони зменшили витрати, знайшли дешевших постачальників і розширили канали збуту.

Протягом наступних місяців діяльність продовжувалася – були нові закупівлі, виготовлення та продажі. Компанія навчилася вести облік не лише прибутку, а й зарплат, бонусів, витрат на маркетинг, залишків матеріалів і навіть дебіторської заборгованості. Наприкінці діяльності компанія розрахувала фінальний прибуток, склала баланс і розподілила дивіденди між акціонерами. Усі інвестори отримали свою частку прибутку відповідно до кількості акцій, навіть ті, хто був менш активним у роботі – це важливий урок справедливості й корпоративної етики.

Таким чином, бюджетування і звітування міні-компанії – це не просто заповнення таблиць, а навчання фінансовій грамотності на практиці. Ми вчимося розуміти, звідки надходять гроші, куди вони витрачаються, як формуються результати, що означає фінансова відповідальність і як аналізувати показники прибутковості.

Підсумовуючи, можна сказати: фінансова звітність – це мова бізнесу. Хто вміє читати баланс, аналізувати прибуток і розуміти грошові потоки, той здатен керувати підприємством. Навіть якщо міні-компанія – це навчальний проєкт, досвід ведення обліку формує реальні навички, необхідні майбутнім підприємцям, фінансистам і менеджерам.